

Markaryds kommuns Yttrande över Demokratiutredningens betänkande (SOU 2016:5)

Markaryds kommun har getts möjlighet att yttra sig över demokratiutredningens betänkande. Nedan följer en sammanfattning av de punkter som Markaryds kommun vill lyfta fram.

- Utredningen för resonemang om medborgarförslag (folkmotioner) i både kommuner, regioner och till riksdagen. När det gäller riksdagen skulle detta vara helt nytt. För att få upp en folkmotion skulle man ha stöd av 1 % av de röstberättigade till riksdag eller av de folkbokförda i en kommun.

Markaryds kommun avstyrker förslaget om att inrätta folkmotion. De förtroendevalda ska ses som medborgarnas representanter. Att inrätta folkmotioner kan ses som ett sätt att gå förbi partierna och den demokratiska processen. Vidare vill Markaryds kommun poängtera värdet av att föra ett resonemang om den representativa demokratin kontra direktdemokratin, med tanke på att utredningen lyfter problemet i att den representativa demokratin inte längre anses som representativ. Även förslaget om en nationell demokratiportal avstyrks.

- Utredningen diskuterar kring om demokratin och representativiteten kan stärkas genom att man inför tidsbegränsning på hur länge man kan uppbara s.k. tyngre uppdrag, och att detta antingen ska diskuteras och avgöras i de politiska partierna eller i fullmäktige.

Utredningen redovisar inte några bärande skäl till varför det svenska demokratiska systemet skulle använda sig av samma principer som gäller för amerikanska presidenter angående mandatperioder som förtroendevald längst kan inneha ett ordförandeuppdrag. Problemet för partierna idag är inte att de förtroendevalda innehar sina uppdrag för lång tid utan att det är svårt att rekrytera personer överhuvudtaget som vill engagera sig politiskt och i synnerhet när det gäller så tunga poster som ett ordförandeuppdrag. Denna fråga bör avgöras av de politiska partierna själva.

- För att komma till rätta med den skeva representativitet som finns på förtroendeuppdrag föreslår utredningen att de olika partierna bör komma överens om att samordna sin nomineringsprocess innan val ska förrättas till nämnder och styrelser. Detta för att könsbalansen i nämnder och styrelser ska bli jämnare. Man anser härmed att partierna bör ha som princip att nominera både en man och en kvinna när det ska nomineras till en post. Utredningen menar att detta skulle underlätta för valberedningen att samordna tillsättningen.

Det bör noteras i sammanhanget att partierna själva äger sin nomineringsprocess. Generellt är det inte klarlagt vad som ligger i begreppet jämställdhet. Vi delar den uppfattning som ledande företrädare för Sveriges feministiska regering offentligt gett uttryck för, nämligen att jämställdhet är en fråga om kompetens och inte kön. I vissa fall skulle möjligheten att nominera både en man och kvinna till en del positioner möjligen kunna få partierna att tänka utanför ramarna.

- Utredningen önskar att ett större fokus bör läggas på mellanvalsdemokratin, d.v.s. individens möjligheter att utöva inflytande på andra sätt än genom de allmänna valen.

Vi anser att de möjligheter som står till buds idag är tillräckliga. Det framgår inte av utredningen vad man konkret menar med politisk jämlikhet. Vi anser att ett långsiktigt politiskt engagemang bör stödjas och uppmuntras till förmån för ett kortsiktigt s.k. "enfrågeengagemang".

- Det som framförs i utredningen angående rekrytering av unga genom att vara närvarande på skolor, fritidsgårdar och i föreningslivet, ser vi som mycket positivt.
- Vi anser att det är viktigt att politiken granskas i alla led och följaktligen bör partistödet inte vara något undantag.
- Vi delar utredningens uppfattning om att villkoren för förtroendeuppdrag måste anpassas så att förtroendeuppdrag, heltidsarbete och familj är möjligt att arbeta med samtidigt. Därmed tillstyrks utredningens förslag om rätt till barnomsorg under sammanträden samt förslag avseende förtroendevaldas möjlighet till föräldraledighet och sjukskrivningar.
- Vi avstyrker förslaget att en fullmäktigeledamot ska kunna ha kvar sitt uppdrag även om man flyttar till en annan kommun. Risken finns att man tappar den lokala förankringen. Det tåls att fundera på om flytten beror på studier på annan ort och den förtroendevalda har avsikt att flytta tillbaka.
- Utredningen menar att fullmäktige bör upparbeta en praxis för den interna granskningen av maktutövningen i kommunen eller landstinget. Vi anser att fullmäktige redan har kraftfulla instrument t ex genom revisionen. Införandet av ett parallellt system löper risk att bli kontraproduktivt. Istället bör dagens revision stärkas.
- Våld och hot mot förtroendevalda lyfts också fram som ett demokratiproblem och utredningen fastslår att det i kommunallagen ska införas en bestämmelse som anger att kommunerna och landstingen ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former. Markaryds kommun anser att det är självklart att kommunerna har detta ansvar redan idag. Om en formell bestämmelse behövs för att komma tillrätta med den problematiken ställer sig Markaryds kommun positivt till förslaget.
- Vi tillstyrker utredningens förslag om att öka den medborgerliga delaktigheten, t ex via medborgardialog och samråd. Vi anser att det är viktigt att man ständigt söker nya vägar för att öka engagemanget för den demokratiska processen. Här bör också civilsamhället engageras. Det finns anledning att ytterligare analysera effekten av att införa en möjlighet att framföra åsikter via webben.

- Utredningen föreslår en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år i valen 2018 och 2022. Kommuner får ansöka till regeringen om de vill detta. Markaryds kommun ser inte förslaget som helt oproblematiskt och avstyrker det då rösträttsåldern inte bör understiga myndighetsåldern, dessa bör vara lika.
- Utredningen pekar på olika gruppers ”underrepresentativitet” i det demokratiska utövandet, bland andra kvinnor, ungdomar, personer som är födda i annat land än i Sverige och personer med funktionsnedsättning. Dock gör utredningen sammantaget några viktiga konstaterande, nämligen att antalet medlemmar i de politiska partierna inte längre sjunker, att valdeltagandet har ökat, men att klyftan mellan de som deltar och de som inte gör det har ökat. Sammanfattningsvis märks klassklyftorna tydligt också i det politiska deltagandet på olika nivåer.

Markaryds kommun anser att de politiska partierna har ett ansvar att arbeta aktivt med representativiteten vid val till olika poster, och att det är partiets uppgift att vidga den grupp som är aktiva inom partiet, med tanke på underrepresenterade grupper.

- Utredningen pekar på att partierna professionaliserar sin verksamhet allt mer. Med det menar man att allt fler arbetar professionellt inom partierna, utan att ha erfarenhet av förtroendeuppdrag. Markaryds kommun anser att det möjligtvis är något som stämmer på central nivå, men vi känner inte igen oss i den beskrivningen på kommunal nivå. Dock anser vi att det är viktigt att beakta det faktum att partimedlemmar ibland anser att de har ”för lite att säga till om” i förhållande till del-och heltidspolitiker.
- Markaryds kommun delar slutsatsen att det är viktigt att vi har många förtroendevalda och att det finns ett egenvärde i att många har erfarenhet av att delta i politiska beslutsprocesser. Vi anser att tankarna på Storregioner på många sätt motverkar den ståndpunkten.
- Betydelsen av en stark och självständig public service kan inte överbetonas.